

**Asiakasmaksulain osittaisuudistus ja maksuperusteiden muuttaminen
1.7.2021 alkaen**

702/02.05.00/2017

PERLTK 25.05.2021 § 55

Talouspäällikkö Susanna Piri

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulain (734/1992) muutokset (1201/2020) tulevat voimaan pääosin 1.7.2021. Maksukaton osalta muutokset tulevat voimaan 1.1.2022, sillä maksukaton kertyminen on sidottu kalenterivuoteen. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetusta asetuksesta (912/1992) tullaan yhtäaikaisesti lakimuutosten voimaantulon kanssa kumoamaan säännökset siltä osin kuin asetuksen sääntely on siirretty lakiin. Muutoksilla halutaan edistää terveyden tasa-arvoa ja hoidon saatavuutta.

Asiakkaan oikeusturvaa edistetään ja varmistetaan laissa eri tavoin. Lakiin on mm. täsmennetty maksuja koskevan laskun ja päätöksen sisältövaatimuksia sekä muutoksenhaku koskevaa sääntelyä. Muutoksilla halutaan selkeyttää ja täsmentää sääntelyä sekä korostaa sitä, että kaikkiin asiakasmaksuihin, myös ns. tasasuuruisiin asiakasmaksuihin, voi hakea muutosta.

Asiakasmaksulain 11 §:ää, jossa säädetään maksujen alentamisesta tai perimättä jättämisestä, on vahvistettu. Laki korostaa maksujen huojentamisen ensisijaisuutta suhteessa toimeentulotukeen. Laissa säädetään lisäksi kunnan velvollisuudesta tiedottaa asiakasta maksun perimättä jättämisestä ja alentamisesta. Tavoitteena on, etteivät asiakkaat joudu turvautumaan toimeentulotukeen asiakasmaksuista selvitäkseen vaan, että kunnat soveltavat maksujen huojentamista koskevaa sääntelyä laissa edellytetyksi.

Maksuttomia sosiaalipalveluja koskevaan lain 4 §:ään ei ole tehty muutoksia osittaisuudistuksessa. Näin ollen esimerkiksi vammaispalvelujen maksuihin ei ole tullut muutoksia.

Myöskään asiakasmaksulain yleisperiaatteisiin ei ole tehty muutoksia osittaisuudistuksessa. Kunta voi jatkossakin periä maksuja sosiaali- ja terveyspalveluista, ellei niitä ole säädetty maksuttomaksi laissa.

Maksuttomia terveyspalveluja koskevaan lain 5 §:ään on lisätty uusia maksuttomia palveluja sekä joiltakin osin selkeytetty maksuttomia palveluja koskevaa sääntelyä. Perusterveydenhuollon avosairaanhoidon (ml. suun terveydenhuol-

to) palveluista ei saa jatkossakaan periä maksua alle 18-vuotiaalta.

- maksuja ei jatkossa saa periä perusterveydenhuollossa sairaanhoitajan, terveydenhoitajan tai kättilön vastaanotto-käynneistä edes 18 vuotta täyttäneeltä. Vastaanotot ovat maksuttomia kaikenikäisille riippumatta siitä, miten palvelu järjestetään (myös esim. etäpalvelut). Maksuttomuus koskee vastaanottoja, joissa pääasiallinen vastuu hoidosta on hoitajalla. Jos asiakkaan käynnin hoitovastuu selkeästi siirtyy hoitajalta lääkärille, palvelusta voi periä 18 vuotta täyttäneeltä terveyskeskuksen avosairaanhoidon lääkäripalvelun maksun.

- maksuja ei myöskään saa periä perusterveydenhuollossa terveydenhuoltolain 27 §:n perusteella järjestetyistä mielenterveystyöhön liittyvistä avosairaanhoidon palveluista edes 18 vuotta täyttäneiltä. Perusterveydenhuollossa avohoitona järjestetty mielenterveystyö eri hoitomuotoineen on maksutonta kaiken ikäisille asiakkaille. Maksuja ei saa periä myöskään mielenterveystyössä annetusta sarjahoidosta, kuten psykoterapiajaksoista. Käynnin pääasiallinen syy määrittää mielenterveystyöhön liittyvien palvelujen maksuttomuuden. Avosairaanhoido on asiakkaalle maksutonta silloin, kun käynnin syynä on nimenomaan mielenterveyteen liittyvä vai-va. Perusterveydenhuollossa terveydenhuoltolain 27 §:n no-jalla annetusta laitoshoidosta saa periä jatkossakin maksun.

- asiakasmaksuja ei saa jatkossa periä edes 18 vuotta täyt-täneiltä terveydenhuoltolain 16 §:n nojalla järjestetyistä kou-luterveydenhuollon palveluista. Muutoksella maksuttomuus laajenee myös 18 vuotta täyttäneisiin.

- 5 §:ää on selkeytetty terapiamaksujen osalta. Terveys-huollon ammattihenkilön antamasta fysioterapiasta, neuro-psykologisesta kuntoutuksesta, ravitsemusterapiasta, jalko-juenhoidosta, puheterapiasta, toimintaterapiasta ja muusta niihin rinnastettavasta toimintakykyä parantavasta ja ylläpi-tävästä hoidosta saa periä maksun 18 vuotta täyttäneeltä henkilöltä, myös etäyhteyksin toteutettuna. Asiaksmaksun määrittelyssä on terapiasta ja hoidon toteutuksesta riippuen huomioitava lisäksi asiakasmaksulain 2 §:n sekä asiakas-maksuasetuksen 7 ja 11 §:n säännökset. Yksilökohtaisen fysioterapiamaksun suuruutta rajoittaa asetuksen 7 §:n säännös maksun enimmäismäärästä, lisäksi sarjassa an-nettavan terapian osalta maksun enimmäismäärää rajoittaa asetuksen 11 §, jossa säädetään sarjassa annettavan hoi-don enimmäismaksuista. Puheterapiasta saa periä maksun perusterveydenhuollossa, mutta ei sarjassa annetusta pu-

he- ja äänihäiriöhoidosta. Yksittäisten muiden maksullisten terapioiden kuin fysioterapian maksua ei ole nimenomaisesti lainsäädännössä rajoitettu. Näiden osalta maksujen enimmäismäärää rajoittaa asiakasmaksulain 2 §, jonka mukaan maksu ei saa ylittää palvelun tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia. Käytännössä maksun suuruus olisi tarkoituksenmukaista määritellä enintään samalle tasolle kuin yksilökohittaisen fysioterapian tai sarjahoidon maksu. Maksun suuruus ei saa muodostua asiakkaalle esteeksi hakeutua tarvitsemaansa hoitoon.

- perusterveydenhuollon lääkärintodistusten ja lausuntojen maksuttomuutta koskevaa sääntelyä on selkeytetty. Maksua ei saa periä sellaisesta lääkärintodistuksesta tai -lausunnosta, joka tarvitaan asiakkaan hoidon tai kuntoutuksen saamiseksi, sairausvakuutuslain (1224/2004) 5 luvun nojalla lääkekorvauksen saamiseksi tai sellaisen lyhytaikaisen sairausloman tarpeen osoittamiseksi, jonka kesto on enintään sairausvakuutuslain 8 luvun 7 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettun omavastuuajan pituinen. Muilta osin terveydenhuollon ammattihenkilön antamista todistuksista ja lausunnoista voidaan periä maksu. Maksun enimmäismäärästä säädetään jatkossakin asiakasmaksuasetuksen 23 §:ssä. Kokonaan uutena asiana lakiin on lisätty, ettei alle 18-vuotiaalta saa periä maksua poliklinikan antamasta tutkimuksesta ja hoidosta. Päiväkirurgiasta voi kuitenkin periä maksun, ellei sitä tehdä poliklinikalla. Maksuttomuus koskee myös esimerkiksi etäyhteyksin järjestettyä palvelua.

- myös seksuaalirikosten uhreille tarkoitettujen ns. SERI-tukikeskusten, ml. niin sanotut satelliittitukikeskukset, tarjoamat terveyspalvelut ovat jatkossa maksuttomia. Maksutonta on lisäksi päihteitä käyttäville raskaana oleville suunnattujen äitiyspoliklinikoiden antama tutkimus, hoito ja seuranta.

- tartuntatautilain mukaisten palvelujen maksuttomuuteen liittyvää sääntelyä on selkeytetty sekä osin laajennettu. Maksuttomuutta on selkeyden vuoksi laajennettu kosemaan yleisvaaralliselle tartuntataudille altistuneeksi todetun tai perustellusti altistuneeksi epäillyn karanteenia, josta ei tiettävästi käytännössä nykyisinkään ole peritty maksuja. Lisäksi valvottaviin tartuntatauteihin kuuluvien HIV-infektion, sankkerin (uusi), tippurin ja sukupuoliteitse tarttuvan klamydian maksuttomuutta on laajennettu siten, että jatkossa maksutonta on edellä mainittujen tautien tutkimus, hoito sekä hoitoon ja uutena myös taudin ehkäisyyn määrätyt lääkkeet. Käytännössä maksuttomuuden laajennus koskee HIV-infektion ehkäisyyn tarkoitettuja lääkkeitä, koska tällä hetkellä edellä mainituista taudeista vain HIV-infektion eh-

käisyyn on olemassa lääkitys.

Lain 11 §:ssä säädetään, että sosiaalihuollon palveluista määrätty maksu ja terveydenhuollon palveluista henkilön maksukyvyn mukaan määrättyä maksua tulee alentaa tai jättää maksu kokonaan perimättä, jos maksun periminen vaarantaa asiakkaan tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista.

Perustuslaissa turvataan jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut. Kenenkään taloudellinen tilanne ei saa olla este päästä tarvitsemiensa palvelujen piiriin. Perustuslakivaliokunta on lausunnoissaan todennut, että asiakasmaksut eivät saa johtaa siihen, että niitä tarvitsevat joutuvat turvautumaan viimesijaiseen toimeentuloturvaan. **Lakiin on kirjattu nimenomaisesti asiakasmaksun alentamisen ja perimättä jättämisen ensisijaisuus suhteessa toimeentulotukeen.** Maksuja ei tule siirtää toimeentulotukeen maksettavaksi, vaan kunnan on ensisijaisesti tehtävä asiakasmaksun alentamista tai perimättä jättämistä koskeva arviointi, sekä arvioinnin perusteella päätös maksun huojentamista koskien.

Käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä palvelusta perittävän maksun (3 §) soveltamisalaa laajennettiin lakimuutoksessa siten, että maksun voi jatkossa periä kaikista terveydenhuollon vastaanottopalveluissa (ml. esimerkiksi varatut laboratorio- ja kuvantamiskäynnit) sekä sosiaali- tai terveydenhuollon lyhytaikaisista hoito- tai asumispalvelupaikoista, jos asiakas on ilman hyväksyttävää syytä ja aikaa tai paikkaa perumatta jäänyt saapumatta palvelun piiriin. Jatkossa maksun saa periä ainoastaan 18 vuotta täyttäneiltä, kun nykyinen raja maksun perimiselle on ollut 15 vuotta.

Muulta kuin Suomessa asuvalta perittävää maksua (13 §) koskevaa sääntelyä on täsmennetty ja selkeytetty sekä pykälään on lisäksi tehty muutos, joka tietyiltä osin laajentaa maksun soveltamisalaan kuuluvien henkilöjen palvelujen maksuttomuutta. Lähtökohtana on, että **maksuja ei jatkossa saa periä:**

- tartuntatautilain 44 §:ssä säädetyistä kansalliseen rokotusohjelmaan sisältyvistä rokotuksista, 45 §:n 1 momentissa säädetyistä yleisistä vapaaehtoisista rokotuksista ja 47 §:ssä säädetyistä pakollisista rokotuksista;
- yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi annettavasta tutkimuksesta ja terveydenhuoltolain 50 §:ssä tarkoitettusta kiireellisestä hoidosta sekä yleisvaarallisen tartuntataudin hoitoon määrättyistä lääkkeistä;

- raskaana olevan HIV-positiivisen henkilön tutkimuksesta, hoidosta ja hoitoon määrättyistä lääkkeistä.

Asiakasmaksulainsäädännössä olevien maksujen euromäärät sekä tulosidonnaisten maksujen vähimmäiskäyttövarat ja tulorajat tarkistetaan kansaneläke- ja työeläkeindeksien muutosten mukaisesti vuonna 2021. Kaikki indekseillä tarkistettavat euromäärät tulevat voimaan 1.1.2022. Vuoden 2021 lopulla perusturvalautakunnalle tuodaan päätettäväksi indeksitarkistettavat maksut sekä maksukattoa koskevat osiot, jotka tulevat voimaan 1.1.2022.

Lisätiedot

taluspäällikkö Susanna Piri, p. 040 539 1130, etunimi.sukunimi@ylojarvi.fi

Terveys- ja sosiaalijohtaja ehdottaa:

Perusturvalautakunta päättää hyväksyä edellä selosteessa esitetyt asiakasmaksulain muutoksesta johtuvat 1.7.2021 voimaan tulevat asiakasmaksujen muutokset.

Päätös

Keskustelun jälkeen päätösehdotus hyväksyttiin.

Asianmukaisesti allekirjoitetusta ja tarkastetusta pöytäkirjasta kirjoitetun otteen oikeaksi todistaa virallisesti:
Ylöjärvellä 26.5.2021

Maritta Martikainen
Pöytäkirjanpitäjä

Jakelu

Marja Laakkonen
Mima Rantanen
hoito- ja kuntoutumispalvelut esimiehet
asiakasohjaus
Soila Siltamäki
Elina Jaanisalo
Susanna Piri
perusturva sihteerit
Olavi Pilvinen
Mikko Hyytiäinen
Hanna-Mari Välisalo
Beadle Anu
perusturvan johtoryhmä

